

О. В. БАТАНОВ

Олександр Васильович Батанов, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент, старший науковий співробітник Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

СУЧАСНИЙ МУНІЦИПАЛІЗМ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ СУБ'ЄКТНО-ОБ'ЄКТНОГО СКЛАДУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Еволюція демократичної державності в сучасному світі переконливо підтверджує, що до числа абсолютних цінностей конституційного рівня відноситься муніципалізм - система муніципальних ідей та фундаментальних принципів місцевого самоврядування, порядок його організації та функціонування, сукупність інститутів, що забезпечують реалізацію і захист прав і свобод особи на локальному рівні, а також механізми, які традиційно використовуються з метою обмеження державної влади.

Муніципалізм оцінюється як історично еволюційний і закономірний етап лібералізації та демократизації суспільно-політичного життя цивілізованих держав, що детермінується об'єктивними потребами розвитку соціуму і необхідністю вироблення гарантів соціального функціонування. Це об'єктивно необхідний процес функціонування цивілізованих демократичних держав на основі принципів верховенства права і визнання людини, її прав і свобод найвищою соціальною цінністю. У цьому аспекті і варто розуміти зафіксований у Європейській Хартії про місцеве самоврядування мотив її прийняття: «охорона і посилення місцевого самоврядування в різних країнах Європи є важливим внеском у розбудову Європи на принципах демократії і децентралізації влади».

Муніципалізм як теорія і практика становлення та розвитку місцевого самоврядування - іманентного атрибуту конституційної демократичної держави і громадянського суспільства - належить до тих фундаментальних цінностей світової цивілізації, які вироблялися людством протягом усього його розвитку.

Теоретичні витоки сучасного муніципалізму закладені в юридико-правових, філософських, історичних, культурологічних поглядах на місце самоврядування мислителів минулого. З часом вони збагачувалися, наповнювалися новим змістом, перманентно розвивалися, відображаючи реалії сучасності. Посуті мова йде не лише про виникнення, становлення та реалізацію в муніципальному будівництві відповідних соціальних ідей та наукових теорій про походження місцевого самоврядування, а в цілому про процес формування муніципального праворозуміння та його основних типів. Адже ідея місцевого самоврядування виконує особливі пізнавальні функції. Вона дає первинні знання про місце самоврядування, відображає те істотне, що притаманне цьому інституту в різні конкретно-історичні періоди, є характерним та особливим для країн, які його визнають. Тобто в ідеях віддзеркалюються загальні та особливі елементи будь-якої моделі місцевого самоврядування в їх динаміці. Саме в еволюційному аспекті – через генезис сутнісних властивостей муніципальної влади, взаємопов'язаність змін у її природі залежно від процесів диференціації та інтеграції, а також історично сформованої організації суспільства можна оптимально концептуалізувати місце самоврядування та сформувати цілісну теорію сучасного муніципального права.

У свою чергу, результати дослідження співвідношення теорій місцевого самоврядування і конституційних положень про місце самоврядування вказують на вплив різних теорій місцевого самоврядування на вибір способів муніципально-правового регулювання суспільних відносин, а також на формування переліку та змісту принципів місцевого самоврядування.

Розкриття сутності та характерних рис місцевого самоврядування в сучасних умовах повинно, передусім, мати в основі дослідження демократичних засад та принципів організації та здійснення місцевого самоврядування в цілому, які, водночас, відбивають іманентні якості цього феномену з методологічних позицій його змісту, політико-правової та соціально-управлінської природи та обумовлюють становлення муніципального права як самостійної галузі права та формування муніципалізму в Україні.

У силу вказаного актуалізується проблематика суб'єктно-об'єктного складу місцевого самоврядування в Україні, процесів його становлення, розвитку, нормативного закріплення тощо з позиції фундаментальних засад сучасного муніципалізму.

Теоретичні та прикладні проблеми суб'єктно-об'єктного складу місцевого самоврядування в Україні знайшли своє висвітлення у працях таких вітчизняних науковців, як М. О. Баймуратов, В. І. Борденюк, І. П. Бутко, В. М. Кампо, М. І. Корнієнко, В. В. Кравченко, А. Р. Крусян, П. М. Любченко, Н. В. Мішина, М. П. Орзіх, В. Ф. Погорілко, О. В. Прієшкіна, М. О. Пухтинський та ін.

Концептуальні проблеми місцевого самоврядування, його суб'єктів та об'єктів у сучасній зарубіжній науці розглядалися у працях А. А. Акмалової, І. В. Бабічева, М. С. Бондаря, Р. Б. Булатова, Т. М. Бялкіної, В. І. Васильєва, І. В. Видріна, Є. В. Грідасова, А. Р. Єр'оміна, Д. А. Корсунова, А. М. Костюкова, О. О. Куцафіна, В. С. Мокрого, Л. І. Недокушевої, Н. Ю. Немової, Л. О. Нудненко, І. І. Овчинникова, М. Л. Пешина, С. Г. Соловйова, В. І. Фадєєва, Х. І. Хисамутдінова, К. С. Шугриної та ін.

Місцеве самоврядування як принципово нова система організації публічної влади на місцях є одним з тих атрибутів сучасного конституціоналізму та соціально-правової демократичної державності, що, у контексті європейського вектору розвитку української держави, вимагає свого всебічного конституювання та інституціоналізації на принципах гуманізму, людського виміру влади та верховенства права. Адже визнання державою інститутів місцевого самоврядування стало гаслом реформаторських дій усіх без виключення постсоціалістичних держав Європи, у тому числі й України. Фундаментальними принципами проведення сучасних реформ проголошується децентралізація публічної влади та субсидіарність у наданні публічних послуг.

Водночас, якщо у таких європейських державах, як Польща, Литва, Латвія та інших країнах нової демократичної хвилі, реформи публічної влади призвели до позитивних результатів, формування дієздатних територіальних громад та реального місцевого самоврядування, яке ефективно та незалежно від держави під власну відповідальність надає жителям різноманітні публічні послуги, то в Україні ефект від діяльності територіальних громад поки що не відчутний. Процеси формування дієздатних територіальних громад, незважаючи на розвиток муніципального законодавства, ратифікацію відповідних міжнародно-правових актів, тощо не приводять до істотних зрушень у функціонуванні й розвитку громадянського суспільства і демократичної держави.

Саме тому, на наш погляд, визнання на конституційному рівні як одного з ключових принципів конституційного ладу та сучасного конституціоналізму інституту місцевого самоврядування, стало як конституційно-легальним підтвердженням того, що одним з концептуальних орієнтирів на шляху до формування в Україні соціально-правової та демократичної державності мають стати ідейні засади класичного муніципалізму, так і конституційним обов'язком держави усебічно гарантувати місцеве самоврядування та муніципальні права особи.

Не зважаючи на колосальний науковий інтерес до питань місцевого самоврядування в сучасній Україні, проблематика суб'єктно-об'єктного складу місцевого самоврядування з позиції принципів класичного муніципалізму, його сутності, змісту та системи залишається майже не дослідженою у вітчизняній юридичній науці, хоча сам термін «муніципалізм» використовується доволі активно вже тривалий час.

Так, муніципалізм як суспільно-політичний феномен розглядається деякими дослідниками, по-перше, як продукт теорії та практики буржуазного місцевого самоврядування (так званий «буржуазний муніципалізм»)¹; по-друге, як самостійний дослідницький проект у період переходу від класичної муніципальної науки до науки радянського будівництва у 20-ті роки минулого століття²; по-третє, за відсутності дефінітивного визначення, по суті, як концептуальна характеристика стану розвитку місцевого самоврядування у певну епоху в певній країні або в зарубіжних країнах у цілому³; по-четверте, у зв'язку із формуванням муніципальної правосвідомості, свідомим вихованням почуття належності до рідної спільноти, свого населеного пункту, «малої батьківщини»⁴; по-п'яте, як ідеологія і практика місцевого самоврядування на рівні населеного пункту в цілому, на рівень вище порівняно з територіальною (сусідською) громадою; як практична реалізація основних засад, принципів і можливостей міської (селищної, сільської) автономії⁵; по-шосте, органічна частина конституціоналізму та результат розвитку концепцій місцевого самоврядування під впливом його принципів та ключових ідей⁶; по-сьоме, як стійка цивілізаційна традиція, свого роду парадигма існування, що забезпечує демократичність влади та розвитку громадянського суспільства, а також модус громадянського світу в його взаємодії з державою⁷.

Сучасний етап розвитку інститутів муніципалізму в Україні зумовлений істотними змінами у механізмі конституційно-правового регулювання суспільних відносин та якісним оновленням системи, структури та змісту конституційного та муніципального права. На наш погляд, сутність та зміст класичного муніципалізму необхідно розглядати та розуміти з різних позицій, зокрема, аксіологічної, гносеологічної (епістемологічної), онтологічної, вітальної, цивілізаційної, праксеологічної, функціональної, організаційної, комунікативної, конститутивної, дефінітивної тощо⁸.

Втім колосальне значення у процесах становлення класичного муніципалізму в будь-якій державі відіграє дієва система місцевого самоврядування. Адже саме на муніципальному рівні не лише «локалізується» влада народу та відбувається децентралізація публічної влади, результатом чого і є формування муніципальної влади - публічної влади територіальної громади. На муніципальному рівні реалізується ідея індивідуалізації владовідносин, коли останні виступають своєрідним сумарним вираженням політичної та економічної влади населення, здійснення індивідуальних та колективних прав та свобод особи за місцем проживання, що є своєрідним «детектором» демократичності держави та суспільства.

Муніципально-правові відносини, які виникають за участю суб'єктів місцевого самоврядування, насамперед, територіальних громад, являють собою свого роду інтегральне поле, яке забезпечує єдність публічних та приватних інтересів на правовому рівні. Адже для процесів становлення та реального здійснення місцевого самоврядування однаково важливе значення має і реалізація інтересів муніципальної влади як публічної влади територіальної громади, так і захист кожної окремої особи, забезпечення її автономії та недоторканності, честі і гідності тощо саме як члена місцевої співдружності, як своєрідного асоційованого учасника місцевої самоврядної влади. Тим саме на даному рівні як раз і отримують індивідуалізацію публічні за своєю природою владовідносини, що передбачає їх трансформацію у муніципально-правові відносини, тоді як останні як раз і виступають своєрідним правовим інтегралом свободи особи, прав людини, економічної та політичної влади населення⁹.

Виходячи з цього, говорячи про особливості суб'єктного складу місцевого самоврядування у контексті становлення сучасного муніципалізму, слід розуміти, що незважаючи на полісуб'єктність муніципальної влади формоутворюючою основою муніципально-владних відносин, а у силу цього й усієї системи сучасного муніципалізму, є територіальна громада. Саме підхід до муніципальних спільнот як до основи та структуроутворюючого елементу системи місцевого самоврядування, а не як до її другорядного і побічного компонента, дозволяє відродити розуміння місцевого самоврядування як основної форми реалізації народовладдя у буквальному смислі слова.

Найважливіші суспільно значущі характеристики територіальної громади як первинного суб'єкта муніципальної влади мають прояв у тому, що вони формують уявлення кожної людини як жителя свого населеного пункту про особливості ментальності суспільства та держави, демократичні інститути публічної влади та механізм її здійснення. Усі публічно-владні самоврядні інститути не нав'язуються населенню згори, а йдуть своїм корінням у сутнісні природно правові ознаки територіальної громади як первинної суб'єктної основи громадянського суспільства. Стан правової держави, ефективної державності, цивілізованого громадянського суспільства та муніципалізму залежить від рівня розвиненості та самоорганізованості місцевого населення в дієздатні територіальні громади, якості їх функціонування.

Обґрунтування і конкретизація місця територіальної громади в системі сучасного муніципалізму обумовлює потребу виокремлення низки критеріїв первинності територіальної громади: по-перше, історичного (унікальність історії становлення та розвитку інституту територіальної громади полягає в тому, що вона має власні глибинні корені та давні історичні традиції; історія територіальної громади та самоврядування в Україні являє собою процес формування суспільної цінності, яка здатна акумулювати інші політичні, правові та соціальні цінності – демократію, законотворчість, права людини, соціальний, релігійний, мовний плюралізм, забезпечити громадянську самоідентифікацію та засади громадянського суспільства в Україні)¹⁰; по-друге, правового (територіальна громада є первинним суб'єктом права на здійснення місцевого самоврядування); по-третє, владного (територіальна громада є первинним суб'єктом муніципальної влади); по-четверте, системоутворюючого (територіальна громада є первинним, системоутворюючим елементом системи місцевого самоврядування); по-п'яте, матеріально-фінансового (територіальній громаді належить право комунальної власності) тощо¹¹.

З іншого боку, говорячи про особливості об'єктного складу місцевого самоврядування, слід розуміти, що основними об'єктами муніципальної влади виступають питання місцевого значення, тобто питання (справи), які витікають із колективних інтересів місцевих жителів - членів відповідної територіальної громади, віднесені Конституцією, законами України та статутом територіальної громади до предметів відання місцевого самоврядування, а також інші питання, які не входять до компетенції органів державної влади України.

Така телеологічна спрямованість діяльності муніципальної влади логічно впливає з положень частини другої та третьої ст. 4 Європейської Хартії про місцеве самоврядування, згідно якої «органи місцевого самоврядування в межах закону мають повне право вільно вирішувати будь-яке питання, яке не вилучене із сфери їхньої компетенції і вирішення якого не доручене жодному іншому органу. Муніципальні функції, як правило, здійснюються переважно тими властями, які мають найтісніший контакт з громадянином». Лише легалізація державою згідно даного принципу соціальної сфери дії місцевого самоврядування стане не лише свідченням визнання місцевого самоврядування як виду публічної влади, а й телеологічною детермінантою формування та перспективного розвитку вітчизняного муніципалізму.

Означений аспект підтверджує, що ефективна модель взаємовідносин державної влади та місцевого самоврядування в контексті становлення об'єктної основи муніципальної влади може бути побудована лише за умовою чіткого розподілу функцій: органи державної влади вирішують питання державного значення, населення та громадські інститути вирішують питання громадського характеру. Тому, найбільш правильним в умовах нерозвинутого громадянського суспільства в Україні, слід визнати збереження та зміцнення механізму реалізації певних громадських функцій за місцевим самоврядуванням як інститутом, що гарантується державою, та з цього логічно витікає висновок щодо необхідності, по-перше, розумного самообмеження держави в процесі «вбудування» місцевого самоврядування в свою систему та, по-друге, чіткої регламентації об'єктної основи муніципальної влади.

У цьому аспекті слід мати на увазі й те, що одним з визначальних критеріїв ефективності державної політики у сфері розвитку місцевого самоврядування має стати визнання та чітке визначення предметності відання місцевого самоврядування не тільки відносно поточних, повсякденних інтересів територіальних громад, але й відносно зростання їх людського потенціалу (інформаційних, освітніх, культурних активів те-

риторії, які сприяють особистісному розвитку людини, засвоєнню привабливих інтелектуальних, комунікативних, психологічних компетенцій, які забезпечують людині «впевнену зустріч з майбутнім»), а також відносно всебічного розвитку громадського виміру життя місцевих спільнот.

Звернемо увагу й на те, що правові основи місцевого самоврядування – як у західній, так і вітчизняній традиції правосвідомості та праворозуміння – доволі тісно пов'язані з уявленнями про природні, невідчужувані права людини у рамках різних традиційних інститутів, які розглядаються так само як природні. Такими, зокрема, є інститути сім'ї, інститути релігійної й етнокультурної солідарності тощо. Які мають колосальне значення у процесах становлення та розвитку локальної демократії, у тому числі й в аспекті формування об'єктного складу місцевого самоврядування.

На наше переконання, тільки у своїй єдності означені та інші аспекти у розумінні сутності муніципалізму (у тому числі у контексті змістовних та системно-структурних характеристик муніципально-правових відносин) дозволяють говорити про існування даного феномену не тільки як привабливої концептуальної моделі, а й об'єктивної реальності, яка має аксіологічні, гносеологічні, онтологічні, цивілізаційні, інституціональні, конститутивні, нормативні, функціонально-телеологічні, історичні, національні та ментальні параметри, які еволюційним шляхом склалися під впливом відповідних ідей та принципів. У рамках сучасного світового конституціоналізму саме через призму функціонування муніципалізму, який, на думку М. О. Баймуратова, забезпечує якісно новий рівень розвитку і взаємодії автономії і колективізації інтересів людини на локальному рівні функціонування соціуму, територіальне співтовариство у перспективі розвивається і трансформується на активного продуцента конституційної свідомості та культури, що є телеологічно-стратегічними критерійними ознаками ідеології національного і світового конституціоналізму¹².

Такий симбіоз сутнісних, змістовних та системно-структурних характеристик сучасного муніципалізму дозволяє, по-перше, зрозуміти зміст європейської концепції місцевого самоврядування як права і спроможності органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення (ст. 3 Європейської Хартії про місцеве самоврядування). Тому, тільки за умови їх концептуальної, інституціональної та функціональної інсталяції у механізм демократичного конституційного ладу, є оптимальною та, по суті, універсальною основою для вирішення значної кількості суспільних справ, у тому числі та у першу чергу прав людини, що свідчить про колосальний гуманістичний потенціал інститутів муніципальної влади та локальної демократії.

По-друге, муніципалізм не повинен протиставлятися або ототожнюватися виключно з місцевим самоврядуванням та його суб'єктно-об'єктними характеристиками. Муніципалізм є багатовимірним соціальним явищем: це і ідея, і теорія, і науковий напрям, і глобальна соціальна та муніципальна практика, і регіонально-державницька форма існування місцевого співтовариства, і історичний стан певної локальної цивілізації тощо.

По-третє, муніципалізм – це метатеоретичне соціальне явище, предтечею якого є багаточисельні спроби теоретичного осмислення досвіду розвитку місцевого самоврядування в різних країнах. Саме тому вкрай важливим є узагальнення різнопланових досліджень муніципальних систем, рівно як і акумулювання різних наукових традицій у рамках муніципалізму.

¹ *Барабашев Г. В.* Муніципальные органы современного капиталистического государства (США, Великобритания) / Г. В. Барабашев. – М.: МГУ, 1971. – 280 с.; *Белый А. В.* Местное самоуправление в Российской Федерации в 1991–2005 гг.: история становления и развития : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. истор. наук : спец. 07.00.02 «Отечественная история» / А. В. Белый. – М., 2009. – С. 13; *Кутафин О. Е.* Муніципальное право Российской Федерации : учеб. 2-е изд., перераб. и доп. / О. Е. Кутафин, В. И. Фадеев. – М.: Юристъ, 2002. – С. 46; *Политический механизм диктатуры монополий* / Отв. ред. И. Д. Левин, В. А. Туманов. – М.: Наука, 1974. – Глава VII. Буржуазный муниципализм. – С. 329–360.

² *Матвеев Д. Н.* Институт местного самоуправления в политической системе современной России : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. полит. наук : спец. 23.00.02 «Политические институты ; этнополитическая конфликтология ; национальные и политические процессы и технологии» / Д. Н. Матвеев. – М., 2008. – С. 9; *Яцук Т. Ф.* Формирование отечественно-муниципализма 1920-х годов / Т. Ф. Яцук // *Юристъ-Правоведъ*. – 2007. – № 2. – С. 72–76.

³ *Акмалова А. А.* Особенности правового регулирования и организации местного самоуправления в Российской Федерации: Теоретико-методологический аспект : дис. на соискание учен. степени д-ра юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституционное право ; муниципальное право» / А. А. Акмалова. – М., 2003. – С. 31, 32; *Бабичев И. В.* Основания российского муниципализма и его современное состояние / И. В. Бабичев // *Местное право*. – 2009. – № 5–6. – С. 9–26; *Еремян В. В.* Современный мексиканский муниципализм : учеб. пос. / В. В. Еремян. – М.: Изд-во УДН, 1996. – 90 с.; *Рукавишникова Ю.* Законодательное закрепление основ федерализма и муниципализма в Индии в конце XIX – начале XX в.в. / Ю. Рукавишникова // *Актуальные проблемы юридической науки нового века. Материалы конференции молодых ученых и аспирантов*. – М.: Изд-во РУДН, 2001. – С. 94–99; *Чихладзе Л. Т.* Соотношение местного самоуправления и местного управления в муниципальном законодательстве Республики Армения: сравнительно-правовой анализ / Л. Т. Чихладзе // *Политика и общество*. – 2007. – № 10. – С. 35–41 та ін.

⁴ Людина – Громада – Регіон. Антикризова стратегія розвитку [Електронний ресурс] // Західноукраїнський ресурсний інтернет-портал дистанційної освіти з суспільно-гуманітарних наук. Проект Центру політичних досліджень. - Режим доступу: <http://westukr.itgo.com/ludyna.html>

⁵ *Козловець М. А.* Ідеологія як фактор консолідації суспільства [Електронний ресурс] / М. А. Козловець // Авторські реферати, курсові та дипломні роботи. Он-лайн бібліотека: підручники, навчальні посібники, лекції. - Режим доступу: <http://studentam.net.ua/content/view/full/7172/97/>; *Заблоцький В. П.* Створення життєздатної місцевої громади як форма трансформативної

демократії [Електронний ресурс] / В. П. Заблоцький // Українсько-канадський проект «Розбудова демократії». – Режим доступу: http://www.democracy.kiev.ua/publications/collections/conference_2000/section_4/Zablotsky.pdf

⁶ *Бабичев И. В.* Муниципальные юридические конструкции: системно-структурный анализ : автореф. дис. на соискание учен. степени д-ра юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституционное право ; муниципальное право» / И. В. Бабичев. – М., 2011. – С. 17, 49–51; *Баймуратов М. О.* Місцеве самоврядування як загальний спадок людської цивілізації та феномен сучасного світового конституціоналізму / М. О. Баймуратов // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2009. – № 4–5. – С. 46; *Кампо В.* Являється ли Украина конституционным государством? / В. Кампо // День. – 1999. – 18 ноября. – № 213; *Кампо В. М.* Український муніципалізм: історія і сучасність / В. М. Кампо // Хроніка–2000. Український культурологічний альманах. – 1998. – Вип. 27–28. – С. 492–504; *Солонин А. Ю.* Система органів місцевого самоуправління: Конституційно-правовий аналіз : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституционное право; муниципальное право» / А. Ю. Солонин. – Челябинск, 2006. – С. 9.

⁷ *Шматова Е. С.* Муниципализм на Западе и в России: цивилизационные модальности и социальные организации : дис. на соискание учен. степени канд. филос. наук : спец. 09.00.11 / Е. С. Шматова. – Ростов-на-Дону, 2005. – 201 с.; *Шматова Е. С.* Цивилизационные детерминанты муниципализма / Е. С. Шматова // Рубикон : сб. науч. работ молодых ученых / ФГОУ ВПО «Юж. Федер. ун-т». – Ростов н/Д., 2007. – Вып. 43. – С. 10–12.

⁸ *Батанов А. В.* Современный европейский муниципализм как феномен человеческой цивилизации / А. В. Батанов // Вестник Института законодательства Республики Казахстан. – 2012. – № 1 (25). – С. 30–37; *Батанов А. В.* Современный европейский муниципализм: концептуальные проблемы теории муниципального права / А. В. Батанов // Сборник тезисов докладов III Международной научно-практической конференции «Юридическая наука как основа правового обеспечения инновационного развития России» (Кутафинские чтения) ; [г. Москва, 28 ноября 2011 г.] ; МГЮА имени О. Е. Кутафина. Секция конституционного и муниципального права. Сборник тезисов / отв. ред. В. И. Фадеев. – М., 2012. – С. 87–93; *Батанов О. В.* Принципи місцевого самоврядування як ціннісний вимір сучасного муніципалізму / О. В. Батанов // Науковий вісник Академії муніципального управління. Зб. наук. праць. Серія «Право». – 2012. – Випуск 1. – С. 24–32 та ін.

⁹ *Бондарь Н. С.* Гражданин и публичная власть : Конституционное обеспечение прав и свобод в местном самоуправлении : учеб. пос. / Н. С. Бондарь. – М. : ОАО «Издательский дом «Городец», 2004. – С. 111.

¹⁰ *Гураль П. Ф.* Територіальна громада в Україні: історико-правове дослідження : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / П. Ф. Гураль. – Львів, 2009. – С. 1, 5.

¹¹ *Лиска О. Г.* Територіальна громада як суб'єкт місцевого самоврядування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.04 «Місцеве самоврядування» / О. Г. Лиска. – Х., 2009. – С. 7.

¹² *Баймуратов М. О.* Місцеве самоврядування як загальний спадок людської цивілізації та феномен сучасного світового конституціоналізму / М. О. Баймуратов // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2009. – № 4–5. – С. 46.

Резюме

У статті розкривається сутність категорії «муніципалізм». Показане її місце у системі категорій сучасного конституційного та муніципального права. Виділяються елементи системи сучасного муніципалізму та розкривається їх сутність.

Ключові слова: сучасний муніципалізм, муніципальна влада, муніципальні права особи.

Резюме

В статье раскрывается сущность категории «муниципализм». Показано ее место в системе категорий современного конституционного и муниципального права. Выделяются элементы системы современного муниципализма и раскрывается их сущность.

Ключевые слова: современный муниципализм, муниципальная власть, муниципальные права личности.

Summary

In the article the contest of the category «municipalism» is given. Its place in the system of categories of modern constitution and municipal law is shown. The elements of system of modern municipalism are defined and its contest is analyzed.

Key words: modern municipalism, municipal power, municipal human rights.

Отримано 4.10.2012

М. В. ОНИЦУК

Микола Васильович Онiцук, доктор юридичних наук, президент Інституту правової політики

СИСТЕМА СТРИМУВАНЬ І ПРОТИВАГ В УКРАЇНСЬКІЙ МОДЕЛІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАДИ: ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Відповідно до засад демократичної легітимності організація публічної влади має принаймні відповідати таким критеріям: раціональність і ефективність, збалансованість розподілу повноважень між органами